Albinas Kentra
(1929–2023)

2023 m. gruodžio mėn. 19 d. mirė Šilalės valsčiaus Gūbrių kaime gimęs Lietuvos pasipriešinimo sovietiniam okupaciniam režimui dalyvis, pedagogas, kino operatorius, Lietuvos Sąjūdžio metraštininkas, karys savanoris (2000), Laisvės premijos laureatas (2019) Albinas Kentra. Prisimindami jį spausdiname buvusios ilgametės spaudos darbuotojos, aktyvios Vilniaus žemaičių kultūros draugijos narės REGINOS MATONIENĖS (1955.01.20–2020.07.20) 2019-aisiais parengtą straipsnį.

Albinas Kentra gimė 1929 metų pavasarį Šilalės valsčiaus Gūbrių kaimo smulkių ūkininkų Juozo ir Onos (mergautinė pavardė Šerpitytė) Kentrų šeimoje, kurioje jis buvo penktasis vaikas iš šešių. Patriotizmas ir meilė Tėvynei Kentrų vaikams ko gero atėjo su motinos pienu: juk vos dvylikos sulaukęs Albinas, mokydamasis Nevočių pradinėje mokykloje, 1941-ųjų vasario 16-ąją tarp mokyklos beržų pririšo savo pagamintą tautinių trispalvių vėliavėlių juostą bei sugadino Stalino portretą. Šio incidento kaltininkų Šilalės milicininkai taip ir nerado...

Antrojo pasaulinio karo išvakarėse Kentrų šeima turėjo galimybę išvykti į Jungtines Amerikos Valstijas, tačiau Albino mama, nors ir gimusi Amerikoje, nenorėjo ten išvykti, ir šeima liko Lietuvoje. Albino tėvas mirė anksti, tad visa didelės šeimos našta atiteko motinai. Praūžus karo bangai sunkumai nesibaigė– prasidėjo sovietų okupacija, lietuvių tautos naikinimas – trėmimai į Sibirą ir susidorojimai vietoje. Tuo sunkiu metu visa Kentrų šeima – keturi broliai ir dvi seserys – tapo pasipriešinimo okupacijai dalyviais.

Šilališkė Loreta Kalnikaitė, kurios šeima buvo miško brolių rėmėja ir rūpinosi A. Kentros motina, prisimena: „*Kentrų šeimoje visi buvo patriotai, siekiantys, kad Lietuva būtų graži ir laisva. Šeimoje augo šeši vaikai. Motina Ona Kentrienė turėjo Amerikos pilietybę, buvo nepaprasta moteris, apie kurią verta rašyti knygas. Prieškarinėje Lietuvoje visos patriotinės organizacijos buvo ir jos organizacijos. Tėvas Juozapas Kentra mirė 1940 metais, nesusitaikęs su Lietuvą užgriuvusiomis okupantų ordomis. 1944 metais, kai daugelis kaimynų prieš ateinant okupantui pasitraukė iš Lietuvos, O. Kentrienė pasakė, kad šeima liks Lietuvoje ir kovos už jos laisvę. Motina šešis vaikus surinko į būrį ir paaiškino, kad reikia organizuotis ir priešintis. Po gyvenamuoju namu buvo iškastas bunkeris, kurio okupantai niekada nesurado. Nuo 1945 m. šeima davė priesaiką– visi tapo Lietuvos partizanais: Jonas Kentra-Rūtenis, Juozas Kentra-Tauras, Leonas Kentra-Sakalas, Albinas Kentra-Aušra, Ona Kenraitė-Rasa, Elena Kentraitė-Snaigė-Aidas ir Ona Kentrienė-Motinėlė. Šeima nepasiliko sau nieko, viską paaukojo Lietuvos laisvei. Juozas-Tauras ir Leonas-Sakalas žuvo Lentinės kaime, Jonas-Rūtenis po to dar keletą metų kovojo. Trys likusieji buvo įkalinti lageriuose. Nuo 1945-ųjų motiną O. Kentrienę 15 metų (iki mirties 1961 m.) slapstė aplinkinių kaimų gyventojai. Ji slapta nakties metu palaidota Šilalės kapinėse*“.

Albiną lydėjo sėkmė. Jis, iškentęs Gulago kankinimus, laimingai sugrįžo iš tremties. Jį ir čia lydėjo apvaizda – klaida, padaryta jo pavardę rašant rusiškai (vietoj *Kentra* buvo įrašyta *Klentva*). Tai jam suteikė saugumą ir galimybę siekti mokslo. Jis Kaune išlaikė vidurinės mokyklos baigiamuosius egzaminus ir 1955 m. įstojo į tuometinį Vilniaus valstybinį universitetą (dabar Vilniaus universitetas). Studijavo anglų kalbą ir literatūrą. 1960 m. baigęs universitetą, du metus mokytojavo Laurų 8-metėje ir Nemenčinės (Vilniaus raj.) vidurinėje mokykloje. 1962–1965 m. tobulinosi Leningrado (Sankt Peterburgas) aukštuosiuose užsienio kalbų

kursuose. 1965–1991 m. Vilniaus universiteto Filologijos fakultete dėstė anglų kalbą. Jis čia įkūrė audiovizualinį centrą, kuriame įdiegė modernias technologijas, padėjusias sėkmingai mokytis anglų šnekamosios kalbos ir suprasti laisvojo pasaulio radijo stočių informaciją, pateikiamą anglų kalba.

Dirbdamas universitete Albinas pradėjo filmuoti šioje mokslo įstaigoje vykusius įvairius renginius. Jis domėjosi politiniu gyvenimu, 1970 m. rudenį Vilniaus Saulės kapinėse nufilmavo neaiškiomis aplinkybėmis žuvusio ar nužudyto (kūnas rastas Neryje) žymaus kalbininko Jono Kazlausko laidotuves.

A. Kentra prisidėjo kuriant tautinį, lietuvišką Vilniaus universitetą. 1979 m., Universitetui rengiantis minėti 400 metų jubiliejų, A. Kentros rūpesčiu senojo Universiteto centrinių rūmų sienos buvo papuoštos menininkų sukurtomis freskomis, tapyba, mozaika ir gobelenais tautine bei istorine tematika. Nors tuometinis rektorius Jonas Kubilius tokius siūlymus palaikė, tačiau sovietų ideologai tai buvo praminę „Kentros folkloriniu nacionalizmu“. Idėją įgyvendinti padėjo žymūs menininkai – Stasys Eidrigevičius, Rimtautas Gibavičiaus, Šarūnas Šimulynas, Antanas Kmieliauskas, Petras Repšys, Ramutė Jasudytė, Vytautas Valius, Stanislovas Kuzma ir kt. Ši puošyba ir šiandien žavi lankytojus.

A. Kentra savo kamera daugelį metų fiksavo svarbius Lietuvos istorinius įvykius. Įsteigus Sąjūdžį, jis filmavo svarbiausius Lietuvos atgimimo renginius. Jo parengtus 1991-ųjų metų sausio įvykių vaizdo reportažus transliavo Lietuvos ir užsienio šalių televizijos.

Daugiau negu 50 metų su filmavimo kamera nesiskiriantis A. Kentra savo archyve sukaupė didžiulį Vilniaus universiteto kultūrinio gyvenimo archyvą, vaizdo informaciją apie svarbius nepriklausomybės siekusios Lietuvos renginius. Jis įamžino daugybę žymių mokslininkų, menininkų, šalies patriotų. Tai – apie 2 000 kino juostos ritinių, maždaug 1 000 fotojuostų ritinėlių ir apie 1 000 magnetinių garso įrašų.

1989 m. A. Kentra kartu su Vytautu Milvydu įsteigė Lietuvos laisvės kovų draugiją „Miško broliai“. Jos lėšomis yra atkurtas ir suremontuotas istorinis pastatas Vilniaus centre (Labdarių g. 10 / Totorių g. 9). Iš griuvėsių draugijos prikeltą pastatą siekiama nacionalizuoti. Dėl pastato prasidėjo teismai, A. Kentra buvo įtrauktas į nesibaigiančias rietenas dėl minėto pastato nuosavybės.

Tarptautinės „The Baltic initiative and network“ (*Baltijos iniciatyva ir tinklas*) organizacijos steigėjas ir vadovas Johannesas Bachas Rasmusenas (*Johannes Bach Rasmussen*) savo sveikinimo kalboje, skirtoje Vilniaus universitetui, yra pažymėjęs: *„A. Kentra buvo ir tebėra vienas iš pagrindinių organizacijos asmenų, pateikiančių informaciją apie Lietuvos krašto istoriją, susijusią su asmenine gyvenimo patirtimi ir atspindinčia svarbiausius įvykius komunistinėje Rytų Europoje, įskaitant partizanines kovas Lietuvoje, Albino suėmimą ir įkalinimą Gulago lageryje, disidentinę kovą, demonstracijas dėl laisvės Lietuvoje, kuriose Albinas dalyvavo su efektyviu ginklu – vaizdo kamera „Panasonic“.* Jis akcentavo, kad didelė gėda Vakarų šalims, kuriose labai nedaug žmonių žinojo, kas vyko Baltijos šalyse, Lenkijoje Rusijos okupacijos ir šaltojo karo metais.

Albinas Kentra buvo didelis savo gimtosios žemės patriotas, Šilalės kraštiečių draugijos narys, yra įamžinęs daugelį jos renginių. Jis visada buvo laukiamas ir Vilniaus žemaičių kultūros draugijoje, nepraleisdavo jos organizuojamų kultūros vakarų istorine tema. Net spaudžiant stipriam šaltukui 2019 m. vasario mėnesį jis filmavo šios draugijos narius ir iš Kauno atvykusią generolo Jono Žemaičio giminaitę bei Kauno žemaičių draugijos narius ir kitus atminimo renginio, kuris vyko prie rezistencijos partizanų generolo, dažnai „ketvirtuoju prezidentu“ vadinamo Jono Žemaičio biusto, stovinčio prie Lietuvos krašto apsaugos ministerijos, dalyvius.

Apie A. Kentrą ir jo šeimą plačiai rašoma knygose „Šilalės valsčius“, „Lietuvos naikinimas ir tautos kova (1940–1998)“. Jo biografija paskelbta žinyne „Kas yra kas Lietuvoje; Lietuvos valstybės metraštis“, „Kas yra kas Lietuvoje 2009: auksinis tūkstantmečio leidimas“ (Kaunas, 2009). Daug straipsnių paskelbta periodikoje, internete.

Albinas Kentra už savo visuomeninę bei ideologinę veiklą yra apdovanotas Sausio 13-osios atminimo medaliu (1992 m.), Vyčio kryžiaus ordinu (1998 m.), Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu (2002 m.), už aktyvų rūpinimąsi Lietuvos istoriniu bei materialiuoju paveldu – Kalbos premija (2008 m.), medaliu „Už nuopelnus Vilniui ir Tautai“ (2010 m.). 2013-aisias jam suteiktas Šilalės garbės piliečio vardas, 2016 m. už gyvenimo darbus sostinei įteikta Vilniaus miesto šv. Kristoforo statulėlė, 2019 m. – Laisvės premija.